

Hnutí DUHA

Místní skupina Ústí nad Labem

Návrh konceptu ÚP VÚC Ústeckého kraje:

Připomínky Hnutí DUHA Ústí n.L.

Zpracovalo Hnutí DUHA Ústí nad Labem
Roman Klecker, únor 2006

Hnutí DUHA

Místní skupina Ústí nad Labem

- A**› Vojanova 46, 400 07 Ústí nad Labem
- E**› usti@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.

1. Úvod

Hnutí DUHA Ústí nad Labem přivítalo možnost připomínkovat návrh konceptu územního plánu VÚC Ústeckého kraje, který je předložen k veřejnému projednávání. Ke svému vystoupení na veřejném projednávání 10. ledna t.r. připojuje ještě toto písemné vyjádření, které podrobně diskutuje klíčová témata, jež bude koncept ÚP řešit.

Krajský územní plán je vždy klíčový dokument, který na desetiletí dopředu ovlivní směřování kraje, kvalitu života místních obyvatel, osídlení, ekonomiku, sociální poměry i ochranu přírody a krajiny. Mimořádný význam má ovšem právě pro Ústecký kraj.

Život zde byl a dodnes je – více než v jiných částech České republiky – ovlivněn právě rozhodnutími o využití území. Desítky měst či obcí a stovky čtverečních kilometrů krajiny byly přímo obětovány těžbě hnědého uhlí; důlní průmysl se ovšem podepisoval na podstatně širším prostoru.

V novém územním plánu se nebude rozhodovat pouze o jednotlivých místech v kraji. Zároveň půjde o koncepční rozhodnutí, zda má pokračovat v nastoupené cestě diverzifikace ekonomiky, útlumu důlního průmyslu a rozvoje perspektivnějších hospodářských odvětví, nebo se vrátit k ekonomické, sociální, ekologické i územní devastaci. Hnutí DUHA Ústí n.L. věří, že zastupitelstvo kraje věnuje důležitému rozhodnutí o konceptu ÚP VÚC náležitou pozornost.

Připomínky jsou rozděleny do tří částí:

- v kapitole 2 podrobně analyzujeme a komentujeme klíčové rozhodnutí o zachování tzv. územních ekologických limitů těžby uhlí, které má podstatně širší důsledky, než jen osud obce Horní Jiřetín;
- v kapitole 3 se věnujeme několika dalším důležitým bodům návrhu konceptu ÚP;
- čtvrtá kapitola je vyjádřením k posouzení SEA na koncept ÚP.

Vyjádření Hnutí DUHA Ústí nad Labem lze zároveň považovat za formální stanovisko celostátní organizace Hnutí DUHA.

2. Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí

Rozhodnutí o územních ekologických limitech těžby je klíčovým dilematem, které návrh konceptu ÚP před krajské zastupitelstvo klade.

Bezprostředně se v něm rozhoduje o osudu obce Horní Jiřetín, včetně vesnice Černice. V dlouhodobé perspektivě se ovšem podepíše na rozvojové koncepci celého kraje a těžbě v podstatně širším území.

2.1. Účel ÚEL

Územní ekologické limity jsou klíčovým prvkem balíčku opatření, která měla zajistit postupnou, ale razantní změnu ekonomické koncepce Severočeské hnědouhelné pánve. Cílem vyhlášení limitů, které stanovila tři usnesení vlády z podzimu 1991, bylo stanovit rámec využívání území těžebním průmyslem.

Dopady těžby v Podkrušnohoří

V Podkrušnohoří bylo kvůli povrchové těžbě hnědého uhlí od roku 1945 vystěhováno a zbouráno 81 obcí, včetně historického města Most [1]. Pětadvacet dalších obcí zde bylo demolováno z jiných příčin: kvůli třem novým přehradám, různým průmyslovým projektům, vojenským cvičištím aj. Nucené vystěhování postihlo asi 90 000 obyvatel.

Prozatím jedinou obcí zbouranou po roce 1989 jsou Libkovic – zcela zbytečně. Těžba na dole Koh-i-noor, kvůli kterému padly, pod ně nikdy nepostoupila. Rozhodnutí o likvidaci Libkovic padlo již v roce 1988. Demolice však začaly až koncem roku 1991. Bourání vyvolalo široký nesouhlas veřejnosti. Panovala ale shoda na tom, že šlo o poslední obec, která byla vystěhována kvůli těžbě uhlí.

Celkem bylo v Severočeské hnědouhelné pánvi v průběhu desetiletí naprosto zdevastováno přes 300 km² krajiny, z toho 90 % přímo těžbou. Povrchové lomy a hlubinné doly zde postupně vytěžily přes tři miliardy tun uhlí. Velká část kultivované krajiny s úrodnou půdou, silným ovocnářstvím, vyhledávanými lázněmi a jezery se proměnila v území nízké kulturní i ekonomické hodnoty. Střídají se zde lomové jámy, výsypky, průmyslové areály a plochy zarostlé nálety.

Územní ekologické limity

Proto vláda vyhlásila územní ekologické limity, jež zbývajícím obcím zajišťují ochranu před dalším rozšiřováním lomové těžby. Spolu se zákonem o ovzduší, který stanovil limity emisí lokálních polutantů (oxid siřičitý, oxidy dusíku, polévatý prach/tuhé částice) z elektráren a chemického průmyslu a termín pro jejich splnění (1998), měly zajistit ozdravení kraje. Později limity ještě potvrdil územní plán SHP.

Limity pro jednotlivé velkolomy a výsypky určují hranice, které nesmí povrchová těžba, respektive ukládání jejího odpadu, překročit. Chrání tak mimo jiné všechny obce, včetně hygienického pásma mezi okraji vesnic a nejzazším budoucím okrajem lomové jámy.

Těžební společnosti tak budou během několika desítek let těžbu utlumovat a postupně ji zcela ukončí. Pánev a širší region může krok po kroku pozvolna přecházet na jiná ekonomická odvětví a ozdravovat se po stránce hospodářské, sociální i nakládání s územím.

Limity v podobě, kterou vláda v roce 1991 schválila, představovaly kompromis mezi zájmy uhelných společností a potřebami obcí. Vytěžen tak bude například vrch Farářka, který by jinak mohl tvořit přirozenou ochranu Droužkovic na Chomutovsku před hlukem a prašností z přibližujícího se lomu Libouš.

Význam limitů se však neomezuje pouze na ochranu obcí a volné krajiny. Zároveň představují klíčový krok ke změně ekonomického směřování severočeského regionu. Kraj i díky nim mohl opustit výlučné zaměření na těžký průmysl a masivní povrchovou těžbu. Stanovení ochrany obcí mělo znamenat dlouhodobou jistotu pro jejich další rozvoj, motiv v postupnému oživení a investicím do podniků i obytných domů.

Vedle samotných územních ekologických limitů v Podkrušnohoří platí rovněž ochranné pilíře některých větších měst, průmyslových areálů a dopravních koridorů, stanovené vládou již v roce 1963. Další ochranný pilíř z roku 1988 chrání před zničením zámeček Jezeří, dominantu Mostecká stojící vysoko v krušnohorském svahu, a přilehlé arboretum.

2.2. Navržené varianty řešení

Návrh konceptu územního plánu variantně předpokládá prolomení ÚEL na jednom nebo dvou místech.

Předchozí návrhy na prolomení ÚEL

Nejde o první návrh na úplné nebo částečné zrušení limitů. Mostecká uhelná už v roce 1994 připravila studii zbourání Horního Jiřetína a Černic [2], což by vyžadovalo postup za ÚEL na velkolomu ČSA. Oficiální návrh na zrušení ochrany obcí se objevil v roce 1998 [3], ale neuspěl: vláda jej ani neprojednala.

Ministerstvo průmyslu a obchodu roku 2003 navrhlo, aby nová Státní energetická koncepce výslovně obsahovala zrušení limitů. Nakonec vláda tento bod vypustila a nahradila jej záměrem ÚEL *"racionálně přehodnotit"* [4]. V lednu 2006 předseda vlády a ministr průmyslu a obchodu oznámili, že se další kroky budou řídit stanoviskem kraje (viz kapitola 2.5.)

Návrh konceptu ÚP: lom ČSA

Velkolom ČSA provozuje Mostecká uhelná společnost (MUS). Leží na úpatí Krušných Hor mezi Jirkovem a Litvínovem. Každoročně vytěží přibližně 5,5 milionu tun hnědého uhlí, tedy asi 30 % produkce MUS [5]. Těžba nyní pokračuje směrem k jámě již uzavřeného lomu Obránců míru. Budou tak využity i zásoby uhlí, které zde po ukončení provozu zůstaly nevytěženy.

Zpracovatel konceptu ÚP VÚC ÚK navrhl pro území lomu Československé armády variantní řešení stávajících územních ekologických limitů, které jsou součástí dosavadního ÚP VÚC SHP.

- Varianta A navrhuje územní limity velkolomu ČSA respektovat a zahrnout do nového územního plánu kraje.

Původní návrh zpracovatele počítal pouze s tímto řešením, které však bylo na žádost krajského úřadu doplněno o další variantu:

"Rozhodnutím pořizovatele po odevzdání Konceptu ÚP VÚC ÚK v dubnu 2004 obsahující řešení dle varianty A, bylo uloženo rozpracovat řešení pokračování těžby lomu ČSA s překročením ÚEL." (str. 121)

- Varianta B předpokládá ÚEL prolomit a pokračovat s těžbou do tzv. II. etapy, tj. postup dolu severovýchodním směrem přes obec Horní Jiřetín včetně osady Černice až k okraji litvínovského sídliště Janov.

Návrh předpokládá, že by těžba pokračovala podle staré varianty z osmdesátých let podél svahů hor a poté se stočila k areálu Chemopetrolu Litvínov. Tam by dospěla asi v roce 2060. MUS by tím získala dalších zhruba 255 milionů tun uhlí.

Zpracovatel ovšem zároveň výslovně doporučuje první variantu:

*"Územní plán velkého územního celku Ústeckého kraje – etapa koncept, celkově posoudil územní problematiku **Krajinného prostoru lomu Ležáky a jeho zázemí (oblast lom ČSA)** a doporučuje **schválit územní řešení dle varianty A – zachovávající stávající územně ekologické limity těžby lomu ČSA, bez překročení do II. etapy těžby.**" (str. 125; zvýraznění v původním textu).*

Rovněž předseda vlády a ministr průmyslu a obchodu ve svém stanovisku z ledna 2006 prohlašují, že

"řešení [doporučené zpracovatelem] by mimo jiné potvrdilo stabilitu sídelní soustavy na Mostecku s příznivými vlivy na sociální i podnikatelskou pověst Mostecka, umožnilo zachování tradičních sídel Horního Jiřetína a Černic a potvrdilo by podmínky pro jejich rozvoj."

Návrh konceptu ÚP: lom Bílina

Velkolom Bílina provozuje společnost Severočeské doly. Uhelný lom postupuje od Bíliny severozápadním směrem k obcím Lom a Mariánské Radčice. Těžba nyní směřuje ke stanoveným územním limitům před bývalými Libkovicemi.

Rovněž pro území lomu Bílina zpracovatel navrhuje dvě varianty řešení ÚEL. Obě jsou však navrženy tak, že překračují schválené limity:

- Varianta A prolamuje stávající limity těžby k hranici 1000 metrů od obcí Lom a Mariánské Radčice. Těžba by se prodloužila o sedm až osm let, přetěžen by byl prostor bývalé obce Libkovice a získáno 60 milionů tun uhlí.
- Varianta B, umožňující prodloužit těžbu o patnáct let a získat 120 milionů tun uhlí, prolamuje limity stejným územím až k hranici 500 m od osídlení a prakticky se dotýká plánovaného regionálního biokoridoru z Braňan ke Krušným horám.

Alternativa zachování stávajících limitů vůbec není nabízena. Hnutí DUHA Ústí nad Labem považuje takový postup za nepřijatelný. Principiální volba, zda prolomit územní ekologické limity, musí být učiněna demokratickým politickým rozhodnutím. Evidentně leží na stole ještě další realistická varianta: zachování limitů v současné podobě. Bez ohledu na to, zda ji zpracovatel považuje za přijatelnou, krajské zastupitelstvo musí mít možnost zvážit také ji.

Připomínáme v této souvislosti, že nadále platí usnesení vlády č. 444/1991, které stanovilo dosavadní ÚEL těžby lomu Bílina.

2.3. Dopady prolomení ÚEL

Případný postup těžby za stávající ÚEL – především na lomu ČSA – by přirozeně měl bezprostřední a dramatické ekonomické, sociální a ekologické dopady především pro postižené osídlení i extravillány. Ovšem závažné územní implikace jsou podstatně širší. Zároveň by tento krok měl i další důležité, především ekologické důsledky.

Horní Jiřetín a Černice

Prolomení ÚEL na lomu ČSA by znamenalo úplnou likvidaci obce Horní Jiřetín, včetně vesnice (osady) Černice.

Horní Jiřetín je se 667 domy poměrně velká obec. Sousední Černice (95 domů) tvoří jeho administrativní součást. Dohromady má obec asi 2000 obyvatel. Obě vesnice leží na samotném úpatí Krušných hor, první z nich dokonce vystupuje poměrně vysoko do jejich svahu.

Dokumentované osídlení je zde poměrně dlouhodobé. Horní Jiřetín je poprvé připomínán už v roce 1263. Stojí zde poměrně cenné objekty, především památkově chráněná budova pošty a původně gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl v letech 1694-1700 významným francouzským architektem Jeanem Baptistou Matheyem přestavěn na raně barokní.

Horní Jiřetín a Černice jsou nadějně vesnice, kde už nyní stoupá počet obyvatel a které mají dobrou šanci na další rozvoj. Zpracovatelé konceptu ÚP shrnují, že:

"Vzhledem k poloze obce, kdy plochy pro bydlení se nacházejí pod zalesněným úpatím Krušných hor...lze očekávat se stabilizací obce zvýšený zájem o tyto lokality...zachování územně ekologických limitů v tomto území bude mít významné stimulační vlivy vedoucí ke stabilizaci obyvatelstva a k rozvoji území včetně podnikatelských aktivit přinášejících pracovní příležitosti." (str. 119-120)

Místní lidé začátkem devadesátých let dostali státní garanci, že se další obce – a tedy ani jejich domy – bourat nebudou.

V otázce dalšího postupu velkolomu ČSA se v roce 1994 tehdejší ministr průmyslu a obchodu Vladimír Dlouhý vyjádřil, že

„[n]epřekročitelná linie postupu těžby je stanovena tak, aby bylo jasné, že Horní Jiřetín nikdo bourat nechce“ [6].

Vyhlášené limity těžby tedy znamenaly dlouhodobou záruku. Místní lidé začali v obci – i na dalších místech v Podkrušnohoří chráněných ÚEL – stavět a investovat. Vznikají nová pracovní místa. Opětovné zpochybňování jednou vyhlášené ochrany pro občany v Horním Jiřetíně a Černicích znamená nekonečnou nejistotu.

Naopak zachování územních limitů těžby dává místním občanům optimistickou perspektivu: těžba v jejich sousedství skončí v roce 2017, tedy již za jedenáct let. Poté může nastat obnova narušené krajiny, takže obyvatelé postupně získají důstojné okolí své obce.

Bílina

Prolomení limitů na lomu Bílina se nedotýká přímo osídlení, ale silně zasahuje do extravillánů.

Ačkoli se jedná vesměs o území dříve intenzivně zemědělsky využívané, i dnes jde o jednu z posledních lokalit v Podkrušnohorské pánvi s relativně vysokou diverzitou přírodních prvků; plánován je zde rovněž regionální biokoridor.

Navíc povrchová těžba uhlí by byla v tomto území silně náročná vinou značného poklesu uhelné sloje a výskytu tzv. kuřavek.

Rekultivace

Uhelné společnosti někdy argumentují rozsáhlými programy rekultivací, kterými zásah těžby do krajiny napravují.

Tyto projekty skutečně navracejí území do relativně přijatelnějšího stavu. Rekultivace však rozhodně nejsou náhradou za původní, zničenou krajinu. Nemohou obnovit vystěhované a demolované obce; chybí v nich osídlení i další, po staletí vytvářené historické krajinné struktury.

Širší region

Dopady rozšíření těžby se ovšem neomezují na bezprostředně postižené osídlení Horního Jiřetína a Černic. Vážné sociální, ekologické i ekonomické důsledky bude mít také pro širší region.

Vážně poškozeno bude především sousední, sedmadvacetitisícové město Litvínov. Podle zpracovatelů konceptu:

"Nepříznivé vlivy těžby na Litvínov jsou jedním z důvodů, proč ÚP VÚC ÚK doporučuje variantu zastavení těžby na úrovni stávajících územně ekologických limitů." (str. 77)

Postup těžby za limity znamená:

"Dlouhodobé nepříznivé ovlivnění životního prostředí západní části Litvínova těžebními činnostmi (hluknost, prašnost, ztráta jihozápadního krajinného zázemí s izolační funkcí vůči areálu Chemopetrol, vizuální kontakt s přetěženou krajinou) a omezení rozvojových možností západního okraje města." (str. 347)

Rozšiřování lomu zmaří úsilí Mostecka zbavit se obrazu beznadějného regionu, kde je nízká kvalita života, místní ekonomika – a tudíž ani podnikání – nemá perspektivu a nevyplatí se zde proto investovat:

"Bariérou pro všestranný rozvoj Mostecka je přetrvávající negativní image prostoru, sociální skladba obyvatel a sociální nestabilita, vč. nejistoty dalšího osudu severního zázemí Mostu jako oblasti ohrožené dalšími těžebními aktivitami lomu ČSA." (str. 94)

Když v roce 1998 padl první oficiální návrh na prolomení ÚEL, tehdejší Okresní úřad v Chomutově to komentoval:

"Rozvoj tohoto území nemůže být neustále podřizován ekonomice báňských společností... Zaměstnanost severních Čech nelze řešit prodloužením životnosti lomů, ale restrukturalizací stávajícího těžkého průmyslu a těžby surovin a podporou ekonomických činností s vyšší přidanou hodnotou, exportním zaměřením ekonomiky s kladnými dopady na platební bilanci státu." [7]

Zároveň prolomení ÚEL na lomech ČSA a Bílina stanoví dlouhodobý trend. Sociální problémy, kterým region čelí, se tím nevyřeší, pouze o nepříliš dlouhou dobu odsouvají. Zároveň se konzervuje a posiluje stávající struktura ekonomiky, jež tyto problémy vyvolává.

Namísto je tedy otázka, co se stane po případném vydobytí zásob v místech, o kterých se rozhoduje nyní. Kraj se ocitne ve velmi podobné situaci. Přirozeně se bude nabízet možnost učinit ještě jednou stejný krok. V této souvislosti je třeba připomenout, že Ministerstvo průmyslu a obchodu už v prosinci 2005 ve zprávě pro vládu označilo za

"žádoucí aktivněji otevřít otázku případného budoucího využití rezervních lokalit hnědého a černého uhlí." [8]

Tzv. prognózní rezervní lokality jsou tři území v Podkrušnohoří, kde se nacházejí ložiska uhlí, takže by zde přicházela v úvahu těžba:

- Bylany jihozápadně od Mostu,
- Podlesice-Veliká Ves jižně od Kadaně,
- Zahořany, rovněž jižně od Kadaně.

Otevření lomů v těchto lokalitách by si vyžádalo zbourání asi dvaceti dalších obcí. Materiál je prvním dokumentem, ve kterém se oficiálně otevírá debata o těžbě dalších ložisek. Analýzy těžebního průmyslu na ně ovšem poukazovaly už v minulosti.

Emise oxidu uhličitého

Dopady postupu dobývání za limity se neomezují jen na území pánve či Ústeckého kraje. Zároveň přispěje k dalšímu konzervování důležitého podílu hnědého uhlí v české energetice, a potažmo k vysokým emisím oxidu uhličitého.

Spálení uhlí vytěženého navíc ve velkolomu ČSA způsobí emise zhruba 460 milionů tun oxidu uhličitého: tedy ekvivalent veškerých emisí z přibližně 60 let provozu všech českých osobních automobilů (nebo ročního provozu asi 230 milionů aut). ČEZ už anoncoval, že v případě zbourání Horního Jiřetína a Černic postaví uhelné elektrárny o výkonu 1320 megawattů navíc [9].

Česká republika patří se 12 tunami na obyvatele a rok mezi země s nejvyššími emisemi oxidu uhličitého v Evropě [10]; je dokonce ve druhé pětici nejhorších průmyslových států světa [11]. Při porovnání emisní náročnosti ekonomiky – tj. emisí na vyrobenou korunu HDP v přepočtu podle parity kupní síly – je na prvním místě mezi členy OECD [12].

Geologická rizika

Projekt se potýká rovněž se značnými technickými riziky. Lom ČSA by těžil v obtížných geologických podmínkách pod mimořádně nestabilními svahy Krušných hor, které hrozí sesuvy [13]. V literatuře byly publikovány analýzy, které označují těžbu v těchto místech za riskantní [14].

2.4. Právní implikace

Zachování územních limitů těžby v územním plánu Ústeckého kraje je klíčové pro dlouhodobou ochranu obcí a coby jistota k plánování dlouhodobého rozvoje: důležitější než ÚEL stanovené usnesením vlády.

Krajský územní plán bude závazný pro státní správu i samosprávu s působností na území kraje. Zanesení územních ekologických limitů do plánu je suverénním právem samosprávy kraje. Poté, co takové rozhodnutí učiní, tedy nebude možné, aby báňské úřady vydaly relevantní povolení k hornické činnosti.

Ministr průmyslu a obchodu a někteří další politici argumentují, že limity

"jsou... politickým rozhodnutím poplatným době, kdy nebyly nastavené standardní právní mechanismy"

a dnes

"již taková situace není. Obce i těžaři mají prostor pro jednání. Není proto nutné současný stav prodlužovat" [15].

Přitom prý

"[p]okud se bude debatovat o posunutí těžebních hranic, tak k tomu vždy bude muset být souhlas místní samosprávy" [15].

Územní ekologické limity byly výslovně vyhlášeny s tím, aby se staly „předmětem územního plánování“ [16]. Měly tedy instruovat příslušné úřady, jak mají rozhodovat při správních řízeních. Účelem není a nikdy nebyla regulace majetkoprávních vztahů.

Ovšem pokud jde o rozhodování o využití území či báňská rozhodnutí, kritické klauzule relevantních zákonů se od roku 1991 prakticky nezměnily [17]. Současná legislativa (horní zákon a zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě) umožňuje povolit těžbu i přes výslovný nesouhlas dotčené obce [18]. Samospráva se i nadále k povolení těžby může pouze nezávazně vyjadřovat. Báňský úřad bez obtíží rozhodne proti jejich vůli.

Precedenty přitom potvrdily, že báňské úřady jsou připraveny těchto svých práv využívat. Například Obvodní báňský úřad v Liberci v dubnu 2003 povolil těžbu stavebního kamene na ložisku Brniště [19] i přes explicitní nesouhlas města Jablonné v Podještědí i obce Velký Valtinov, kde se část dobývacího prostoru nachází [20]. Český báňský úřad posléze jeho rozhodnutí potvrdil.

Přitom stanovisko Českého báňského úřadu je dobře známé. Už v roce 1998 oficiálně navrhoval zrušení ÚEL a postup těžby za limity na velkolomech ČSA a Libouš, včetně likvidace obcí Horní Jiřetín (i Černic), Březno u Chomutova, Spořice a Droužkovice [3].

2.5. Politické implikace

Rozhodnutí o krajském územním plánu – respektive jeho konceptu – bude klíčové pro další osud ÚEL.

Předseda vlády a ministr průmyslu a obchodu v lednu 2006 oznámili, že

"Vláda ČR zatím nebude jednat o zrušení usnesení vlády č. 444/1991..., kterým se stanovují územní ekologické limity těžby hnědouhelných lomů v oblasti Mostecka... V současné době je připraven k veřejnému projednání návrh územního plánu Ústeckého kraje, který obsahuje dvě varianty řešení územních ekologických limitů na hnědouhelném lomu ČSA...i...Bílina... bude vybrána vždy jedna z obou navržených variant. Ta bude předložena v rámci projednávání územního plánu zastupitelstvu Ústeckého kraje, které k ní zaujme

*stanovisko. **Vláda bude toto stanovisko respektovat.***" (zdůraznění v původním dokumentu)

Hlasování krajského zastupitelstva se tedy přímo podepíše také na rozhodnutí o vládním usnesení, kterým byly limity vyhlášeny.

2.6. Stanovisko regionu

Obec Horní Jiřetín prolomení územních ekologických limitů výslovně odmítla. Místní referendum v únoru 2005 96 % hlasů (při 75% účasti oprávněných voličů):

- odmítlo vystěhování a zbourání obce,
- výslovně požadovalo zachování vládních (usnesení vlády) a krajských (územní plán VÚC) limitů těžby ve stávajících hranicích.

Obec má širokou podporu v kraji. Zastupitelstvo města Litvínov rozhodlo, že podporuje zachování územních ekologických limitů těžby dle usnesení vlády č. 444/1991.

Horní Jiřetín a Černice společným prohlášením podpořilo přes 110 měst a obcí Ústeckého kraje, tedy více než 30 % z celkového počtu obcí v kraji. Podepsané samosprávy se postavily za zachování obce. Zároveň ve stanovisku požadovaly po kraji a vládě, aby zachovaly územní ekologické limity.

Podporu Hornímu Jiřetínu a Černicím vyslovil také Svaz měst a obcí České republiky. Na svém sněmu v květnu 2005 městské a obecní samosprávy prohlásily, že se v této věci svaz "ztotožňuje se současným stanoviskem zastupitelstva obce" [21].

2.7. Energetická koncepce

Debata o územních ekologických limitech mimo jiné řeší otázku, zda energetická koncepce státu (vlády) sporné uhlí vyžaduje.

Hnutí DUHA Ústí nad Labem je v první řadě přesvědčeno, že státní energetická koncepce by se měla odvíjet od dostupných (tj. dostupných mimo jiné z hlediska osídlení) zdrojů, nikoli naopak. Kraj by se neměl stavět do postavení podřízeného vůči vládě a respektovat její požadavky na dodávky energie (energetických zdrojů), nýbrž se rozhodovat podle vlastních rozvojových strategií, možností svého území a zájmů svých obyvatel.

Ovšem naplnění schválené Státní energetické koncepce nevyžaduje prolomení ÚEL. Naopak ministři se explicitně dohodli, že slova "zrušení územních ekologických limitů" nahradí za "racionální přehodnocení územních ekologických limitů" Původní návrh ministra průmyslu a obchodu modeloval situaci s prolomením limitů. Šlo ovšem pouze o model, tedy indikativní čísla. Takové scénáře nejsou ani nemohou být závazné. Navíc lze diskutovat, co vlastně vláda plánuje. Scénář Státní energetické koncepce je v přímém rozporu se scénářem Národního programu snižování dopadů změny klimatu v České republice, který vláda rovněž schválila.

Investiční plán ČEZ přitom předpokládá, že v případě prolomení limitů bude postaveno o 1320 MW více uhelných elektráren (1x660 MW v Počeradech, 1x660 MW na místě zrušené elektárny Pruněřov I) než při respektování současných ÚEL [9]. To není tak významný výkon, aby nebylo možné jej nahradit šetrnějšími zdroji - zejména paroplynovým cyklem (zemní plyn), obnovitelnými zdroji, zvyšováním energetické efektivity průmyslu či omezování plýtvání teplem v obytných domech.

Připomeňme rovněž, že kapacita uhelných elektráren, kterou ČEZ plánuje v případě prolomení územních ekologických limitů, je vyšší než současný instalovaný výkon uhelných elektráren této společnosti [9].

2.8. Doporučení Hnutí DUHA Ústí n.L.

Hnutí DUHA Ústí nad Labem je přesvědčeno, že nový územní plán Ústeckého kraje by měl potvrdit územní ekologické limity těžby hnědého uhlí v SHP.

Zajistí se tak šetrný rozvoj regionu s postupným útlumem těžby hnědého uhlí a přechodem na perspektivní ekonomické sektory.

Naproti tomu prolomení limitů a likvidace dalších obcí nejenže prohloubí současné ekologické problémy kraje, ale nevyřeší ani nedostatek pracovních míst na Mostecku. Dokonce ani nezabrání propouštění další pracovní síly z těžebních společností. Pouze jej ve dvou případech (velkolomy ČSA a Bílina) dočasně odloží. Zároveň konzervuje ekonomickou strukturu založenou na závislosti na těžebním průmyslu, která není perspektivní a nadále prohlubuje sociální problémy. Posílením negativního image regionu přitom maří příležitosti k reformě hospodářské skladby Podkrušnohoří.

Doporučujeme proto v případě velkolomu ČSA potvrzení varianty A, kterou preferují i zpracovatelé konceptu ÚP.

Hnutí DUHA Ústí nad Labem zároveň doporučuje zachování územních ekologických limitů těžby na lomu Bílina. Navrhuje tedy krajskému zastupitelstvu, aby odmítlo obě varianty předkládané zpracovatelem ÚP a potvrdilo stav podle dosavadního ÚP VÚC SHP.

Nejenže jsou obě varianty v rozporu se stejnými dokumenty jako v případě varianty B u lomu ČSA uvedenými výše, navíc vůbec nenabízí zastupitelstvu Ústeckého kraje možnost v závěrečném hlasování o podobě ÚP dodržet platné usnesení vlády.

Navíc podle prohlášení zpracovatele na veřejném projednání bude plánovaná výstavba energetického bloku v Ledvicích schopna plánovaný výkon 660 MW plně pokrýt z hnědouhelných zásob dolu Bílina v rámci ÚEL. Navrhnuté překročení ÚEL na dole Bílina je proto dle našeho názoru neopodstatněné.

3. Další témata

V této kapitole Hnutí DUHA Ústí n.L. komentuje několik dalších témat, která koncept ÚP řeší.

3.1. Dobývací prostory a chráněná ložisková území

Podle zadání měl zpracovatel přehodnotit současný počet vyhlášených DP a CHLÚ. S ohledem na jednoznačně záporná vyjádření těžebních společností k případné otvírce těžby v tzv. rezervních lokalitách z důvodu nerentability a nízké kvality uhlí požadujeme zpracovat do ÚP VÚC ÚK zrušení CHLÚ pro lokality Bylany, Zahořany a Podlesice – Veliká Ves.

Zrušení těchto CHLÚ by se významně kladně projevilo stabilizací osídlení a jistotou budoucího možného rozvoje zhruba 20 ohrožených obcí.

3.2. Jezy na Labi

Zpracovatel v konceptu uvádí, že pouze navrhuje ochranu území pro tento projekt. V místě dlouhodobě plánovaného druhého plavebního stupně v Malém Březně výkresu ale umisťuje novou komunikaci bez jakéhokoliv naznačeného napojení. Z dřívějších jednání o jezích navíc vždy plynulo, že nová komunikace přes Labe v Malém Březně je možná pouze v rámci budování jezu. Obáváme se tedy, že součástí ÚP stane stavba jednoznačně související s jezy. Tento postup odmítáme a požadujeme její vypuštění z konceptu ÚP.

Projekt tzv. zlepšení plavebních podmínek na Labi je již dlouho diskutovaným tématem a byl již několikrát státní správou odmítnut pro významný negativní zásah do prostředí labského kaňonu chráněného dle směrnic Natura 2000. Likvidováno by bylo území přinejmenším národního významu, které patří mezi nejhodnotnější přírodní lokality v našem kraji a tvoří biotop řady ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Hnutí DUHA proto doporučuje:

- Vynětí tohoto projektu ze seznamu veřejně prospěšných staveb (str. 337). Říční plavbu na Labi provozují soukromé subjekty. Nikdy také nebyla podložena veřejná prospěšnost projektu.
- Vynětí územní ochrany tohoto projektu z konceptu ÚP.

3.3. Těžba štěrkopísků na Litoměřicku

Hnutí DUHA Ústí nad Labem se staví jednoznačně proti plánům na masivní rozšíření těžby štěrkopísků na Litoměřicku. Proto bude podporovat jediné variantu ÚP, která neotevřít další ložiska. Zároveň zpracovatelům doporučujeme zahrnutí návrhu na zrušení předmětných CHLÚ.

3.4. Těžba bentonitů v Doupovských horách

V konceptu ÚP se hovoří o potenciální otvírce ložiska bentonitů v Doupovských horách. Doupovské hory jsou již dlouhou dobu navrženy za vyhlášení chráněnou krajinnou oblastí a jsou ptačí oblastí: součástí soustavy Natura 2000.

Doupovské hory patří mezi nejcennější přírodní území v Ústeckém kraji i celé České republice s kvalitami přinejmenším národního významu. Pokrývá je mimořádně hodnotná mozaika květnatých bučin, stepních společenstev, křovin a listnatých lesíků. Biotop zde má řada ohrožených druhů, včetně čápa černého, luňáka červeného, chřástala polního, holuba doupňáka, lejska malého, strnada lučního, skřivana lesního, lindušky úhorní a dalších.

Narušení integrity tohoto území těžbou by představovalo závažný zásah. Z důvodu ochrany přírody doporučujeme vypustit jakoukoli těžební činnost v tomto prostoru z návrhu konceptu ÚP.

3.4. Zábavně naučné centrum

V konceptu zpracovatel navrhuje variantní umístění zhruba šedesátihektarového naučně zábavného centra (Orbis pictus) v lokalitách Varvažov (Ústí n.L.) nebo Sířejovice (Lovosice).

Jsme přesvědčeni, že tato v současné době zcela hypotetická stavba, nota bene tak velkého rozsahu, by se neměla v ÚP VÚC Ústeckého kraje objevovat. Průvodními jevy projektu by byl zábor velké plochy ZPF, mnohamilionové investice na přivedení energetických sítí, nárůst osobní a nákladní automobilové dopravy a tím výrazně negativní ovlivnění životního prostředí v lokalitě. Na základě vize projektu prezentované na veřejném projednání konceptu ÚP máme zároveň vážné pochybnosti o jeho rentabilitě a financování. Není vůbec jasné, kdo bude investorem a proč si zpracovatelé návrhu konceptu myslí, že by soukromý investor měl zájem takový projekt realizovat.

3.5. Vedení VVN 110 kV Nový Bor – Varnsdorf přes CHKO Lužické hory

Koncept navrhuje variantní vedení VVN 110 kV pro zásobení Šluknovského výběžku elektrickou energií přes CHKO Lužické hory. Už řadu let diskutovaný problém se nyní tedy opět vrací, navíc v podpoře již několikrát zamítnuté varianty.

Hnutí DUHA Ústí nad Labem požaduje navržení takové varianty, jejíž realizace se nedotkne první zóny CHKO Lužické hory. Toto území má nejvyšší status ochrany v CHKO a jako takové musí být přísně chráněno před jakoukoli škodlivou činností.

Jednou z možností VVN je i podzemní umístění či dohoda o propojení sítě s Německem.

3.6. Veřejně prospěšné stavby – uhelné elektrárny

Zpracovatel konceptu v závazné části v pasáži o regulativech (strana 18) uvádí mezi veřejně prospěšnými stavbami také hnědouhelné elektrárny Počerady a Tušimice.

Zařazení není nijak odůvodněno. Takové zařazení považujeme za nepřijatelné. Doporučujeme obě elektrárny z tohoto seznamu vyjmout.

Uhelné elektrárny přitom představují hlavní zdroje emisí oxidu uhličitého v České republice. Veřejným zájmem je jejich postupné nahrazování.

Pokud zpracovatel navrhuje plánované energetické zdroje prohlásit za veřejně prospěšné, bylo by pak nutno, například podle zákona na podporu výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů, prohlásit takovými zdroji i všechny uvažované stavby využívající energii z obnovitelných zdrojů.

3.7. Přečerpávací vodní elektrárny

V návrhu konceptu jsou navrhovány přečerpávací vodní elektrárny Šumný Důl a Kamenný vrch.

Tyto stavby by způsobily likvidaci významné části přírodního prostředí a rekreačního území. Postavili se proti nim obyvatelé postižených obcí. Proto je doporučujeme z konceptu ÚP vypustit.

Připomínáme v této souvislosti, že PVE nejsou obnovitelným zdrojem energie: elektřinu nevyrábějí, nýbrž prakticky skladují.

4. Vyjádření k posouzení SEA a hodnocení vlivů na Natura 2000

V této části stručně shrnujeme vyjádření Hnutí DUHA Ústí nad Labem k několika problémovým bodům posouzení SEA (a hodnocení vlivů na soustavu Natura 2000) na návrh konceptu ÚP.

4.1. Větrné elektrárny

Hnutí DUHA nemůže souhlasit s tvrzením SEA, že *"velké větrné elektrárny...[jsou] záměry s významným negativním vlivem"* na obyvatelstvo s poukazem na *"emise hluku, významné negativní ovlivnění rekreačně a turisticky atraktivních Krušných hor a stroboskopický efekt"* (například str. 116-117). Formulace vyvolávají značné podezření, že jsou založeny na zkušenostech se dříve používanými, dnes již neinstalovanými technologiemi.

Problém hlukového zatížení je u moderních typů větrných elektráren marginální. Větrná farma ve vzdálenosti kolem 350 metrů způsobuje hluk o velikosti zhruba 35-45 dB.

Stroboskopický efekt je do značné míry fiktivní problém. Při přípravě projektů se počítá nejvyšší doba, po kterou v daném místě působení tohoto jevu hrozí (pokud by stále svítilo slunce, nikdy se nevyskytovaly mraky a rotor byl neustále kolmo k pozorovateli, a vrhal tedy největší možný stín), a skutečná doba působení podle reálných meteorologických podmínek. Pokud zahrneme svit slunce, oblačnost a mění se směr větru, v součtu jde zhruba o pět až šest hodin za celý rok. Program ovládání elektrárny umožňuje takové nastavení, aby po dobu několika minut denně, kdy vrhání stínů na domy hrozí, se elektrárna zastavila.

Dopady na rekreační využití Krušných hor jsou přinejmenším sporné. Sociologická data ze zemí, kde jsou větrné elektrárny instalovány ve větším množství, ukazují jejich převážně pozitivní nebo neutrální přijetí turisty a jen negativní vnímání jen marginální skupinou.

Podrobnosti o problematice větrných elektráren lze nalézt v informační publikaci Hnutí DUHA a Sdružení Calla na www.hnutiduha.cz/vitr/index_soubory/vitr.pdf.

4.2. Uhelné elektrárny

Posouzení SEA uvádí: *"Žádná ze staveb energetických nebude mít na ovzduší významný negativní vliv. Jejich realizací dojde ke zvýšení využití k životnímu prostředí šetrnějších technologií. Modernizace tepelných elektráren Tušimice a Počeradý, bude-li se jednat o prostou náhradu stávajících provozů, přispěje ke snížení emisní zátěže regionu, omezen bude dálkový přenos znečišťujících látek."* (str. 113)

Tato tvrzení jsou nanejvýš sporná. Srovnávají totiž nové elektrárenské bloky se stávajícím stavem. Takové srovnání je z hlediska plánování prakticky irelevantní: současný stav nebude do budoucna přetrvávat už jen kvůli omezené životnosti současných bloků a evropské legislativě, která vyžaduje další snižování emisí do ovzduší.

Nutné je proto porovnávat plánované energetické stavby s alternativním řešením, například plynovými elektrárnami v části předpokládané kapacity. Z takového srovnání nebude program ČEZ vycházet příznivě.

5. Prameny

- [1] Územní ekologické limity těžby uhlí v severních Čechách, Hnutí DUHA, Brno 1998
- [2] Problematika dlouhodobého rozvoje těžby lomu ČSA (výťah z technicko-ekonomického zhodnocení), Mostecká uhelná společnost, Most 1994
- [3] Posouzení stávajících závazných linií omezení těžby hnědého uhlí stanovených usnesením vlády ČR. č. 444/1991, Český báňský úřad, Praha 1998
- [4] Státní energetická koncepce, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Praha 2004
- [5] Výroční zpráva Mostecké uhelné společnosti 2004, MUS, Most 2005
- [6] Rudé právo 17.12.1994
- [7] Stanovisko Okresního úřadu Chomutov k návrhu zprávy pro jednání schůze vlády ČR "Posouzení stávajících závazných linií omezení těžby hnědého uhlí stanovených usnesením vlády ČR č. 444/1991" zpracované Českým báňským úřadem Praha v květnu 1998, Chomutov, 1.6.1998
- [8] Vyhodnocení naplňování cílů a sociálních dopadů realizace Státní energetické koncepce, MPO, Praha 2005, str. 15
- [9] ČEZ News, září 2005: 27–30
- [10] Europe's environment: the third assessment. Environmental assessment report No 10, European Environmental Agency, Copenhagen 2003
- [11] Key world energy statistics 2005, International Energy Agency, Paris 2005
- [12] Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí v České republice, OECD, Paris 2005
- [13] Říha, M., Stoklasa, J., Lafarová, M., Dejmal, I., Marek, J., et Pakosta, P.: Územní ekologické limity těžby v SHP, Společnost pro krajinu, Praha 2005
- [14] Marek, J. (1998): Těžba hnědého uhlí a územní limity při úpatí Krušných hor, Uhlí-rudy-geologický průzkum 5 (10): 325-328
- [15] Mf DNES 19.5.2003
- [16] Florian, J., Reichmann, F., et Novotný, V.: Územní ekologické limity těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi. II. Důvodová zpráva, Ministerstvo životního prostředí, Praha 1991
- [17] Nezhyba, J., et Kotecký, V.: Návrhy na změnu územních ekologických limitů těžby uhlí: analýza právních argumentů a implikací, Ekologický právní servis-Hnutí DUHA, Brno 2004
- [18] zákon č. 44/1988. Sb. (horní zákon): § 18, § 28
- [19] Obvodní báňský úřad v Liberci: rozhodnutí č.j. 012701/03G, 7. dubna 2003
- [20] viz například usnesení zastupitelstva města Jablonné v Podještědí č. 354/1999 a č. 21/2002
- [21] Usnesení IX. Sněmu Svazu měst a obcí ČR, 27.5.2005